

інші підрозділи, що безпосередньо забезпечують охорону державних таємниць, залежно від специфіки діяльності державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації.

Поштовхом для розгляду питань щодо охорони державної таємниці стала підготовка офіційного проекту Концепції національної безпеки України, розпочатої відповідно до Указу Президента України від 15 січня 1992 року № 41/92 та завершеної 10 березня 1992 року. Перше читання проекту Концепції у Верховній Раді України відбулося 19 жовтня 1993 року, друге – 24 травня 1996 року, а остаточне затвердження – 16 січня 1997 року. У цьому документі вперше в законодавчій практиці України було встановлено визначення самих понять «національна безпека» та «національні інтереси», а також окреслені основні сфери, завдання, напрямки та механізми їх захисту.

З метою визначення наявності умов для провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, Служба безпеки може створювати спеціальні експертні комісії, із залученням фахівців органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій за погодженням з їх керівниками. Результати спеціальної експертизи щодо наявності умов для провадження діяльності, що пов'язана з державною таємницею, оформляються відповідним актом.

Термін дії дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, встановлюється Службою безпеки і не може перевищувати 5 років. Його тривалість залежить від обсягу робіт, що здійснюються організацією, ступеня секретності та обсягу пов'язаних з цими роботами відомостей, що становлять державну таємницю.

Дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, може бути скасований Службою безпеки на підставі акта проведеної нею перевірки, висновки якого містять дані про недодержання організацією умов, передбачених законом.

Організаціям, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, за результатами спеціальної експертизи надаються відповідні категорії режиму секретності, що вказуються у дозволах на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею.

Вихідні вимоги щодо захисту державної таємниці встановлені Законом України «Про державну таємницю», яким передбачено (стаття 18), що з метою охорони державної таємниці впроваджуються:

- єдині вимоги до виготовлення, користування, збереження, передачі, транспортування та обліку матеріальних носіїв секретної інформації;
- дозвільний порядок провадження органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями діяльності, пов'язаної з державною таємницею;
- обмеження оприлюднення, передачі іншій державі або поширення іншим шляхом секретної інформації;
- обмеження щодо перебування та діяльності в Україні іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб, їх доступу до державної таємниці, а також розташування і переміщення об'єктів і технічних засобів, що їм належать;
- особливості здійснення органами державної влади їх функцій щодо організацій, діяльність яких пов'язана з державною таємницею;
- режим секретності організацій, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею;
- спеціальний порядок допуску та доступу громадян до державної таємниці;
- технічний та криптографічний захист секретної інформації, порядок якого визначається Президентом України.

Єдині вимоги до виготовлення, обліку, користування, зберігання, схоронності, передачі та транспортування матеріальних носіїв секретної інформації встановлені Постановами Кабінету Міністрів України.

Особливістю захисту державної таємниці є суттєво підвищені вимоги щодо забезпечення автоматизованих систем у яких обробляється державна таємниця, як у частині криптографічного так і технічного захисту інформації.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що під час досліджень та випробувань відповідних засобів захисту секретної інформації висувалися більш жорсткі вимоги, ніж до засобів захисту службової або конфіденційної інформації, оскільки охорона такої інформації становить неабияку важливість для безпеки нашої держави.

Одержано 17.04.2018

УДК 3.083.8

Тетяна Олександрівна НЕЇЗЖАЛА,

курсант групи Ф1-204 ХНУВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС кандидат юридичних наук Вінчук В. В.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕЖИМУ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ

Для зміцнення правового регулювання суспільних відносин держава щодня здійснює соціальні трансформації, що призводить до суттєвих змін в законодавстві України. Варто зазначити, що наразі в українському законодавстві недостатньо уваги приділяється розробці та втіленню в життя нормативних актів, які б регулювали режим державної таємниці. На сучасному етапі розвитку суспільства обсяг інформації, що відноситься до державної таємниці невинно зростає завдяки прагненню людства до нових відкриттів, що і пояснює актуальність даної теми.

Метою ж є аналіз законодавства України, визначення сутності та правових засад режиму державної таємниці та внесення пропозицій щодо подальшого вдосконалення захисту державної таємниці.

Сутність та правові засади державної таємниці викликали значний інтерес багатьох провідних вчених. Серед вітчизняних науковців, які присвятили свої праці даній темі слід виокремити А. Агапова, Ю. Бауліна, Д. Бахраха, В. Шкарупи, О. Андрійкова, Р. Калюжного, В. Артемова, А. Благодарного.

Правову основу режиму державної таємниці становить Закон України «Про державну таємницю», де в ст. 1 зазначено, що державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки, охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній

безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Ю. Мірошник зазначає, що найбільшу суспільну небезпеку в сфері державної таємниці становлять такі загрози: втрата таємної інформації, викривлення останньої, несанкціоноване користування таємною інформацією, використання таємних інформаційних ресурсів зі злочинною метою. Вони мають серйозні наслідки, які вимагають оцінки з позиції забезпечення національних інтересів. Завжди існує загроза, що система захисту таємної інформації не дасть бажаних результатів, її буде використано у злочинних цілях. Надання суспільним відносинам у сфері охорони державної таємниці процесуального характеру дозволяє певною мірою подолати вказану загрозу, створити організаційно-правовий механізм впливу на соціальні процеси.

Щоб забезпечити належним чином режим державної таємниці, використовують певні методи та засоби. Серед них найпоширенішими є попередження, переорієнтація суспільства у бік відстоювання інтересів безпеки.

Отже, на основі вище сказаного можна дійти висновку, що політика держави щодо державної таємниці є не тільки пріоритетним напрямом внутрішньої, але і зовнішньої політики. Тому, на мою думку, захист секретної інформації повинен здійснюватися таким чином, щоб перекривалися витoki державної інформації та запобігалися втрати її матеріальних носіїв. Для цього в Україні застосовують встановлення єдиних вимог щодо виготовлення, користування, збереження, передачі, транспортування та обігу носіїв інформації, що становить державну таємницю; спеціальний порядок доступу громадян до державної таємниці; відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю та ін.

Однак для здійснення цих методів існують певні перешкоди: порушення режимності умов зберігання секретних матеріалів, недостатня кількість спеціально обладнаних приміщень, сейфів, відсутність охоронної сигналізації.

Одержано 17.04.2018

УДК 343.132

Юлія Сергіївна АНДРЕЄВА,

курсант групи Ф2-406 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 ХНУВС

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Дерев'ягін О. О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО НЕГЛАСНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Суттєвою новацією Кримінального процесуального кодексу України є інститут негласних (слідчих) розшукових дій як засобів формування доказів у кримінальному провадженні. Важливою умовою реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина є забезпечення законності в діяльності органів досудового розслідування. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій у більшості випадків пов'язане з тимчасовим обмеженням конституційних прав особи, а тому їх проведення та використання повинне відповідати чинному законодавству. Однією із таких дій є контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК). Слід зауважити, що застосування на практиці цієї статті викликає чимало обговорень та суперечностей з боку науковців і практиків.

Вищевказана негласна слідча (розшукова) дія широко застосовується у практичній діяльності, зокрема, при документуванні злочинів у сфері наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Зважаючи на те, що інформація про факт та методи проведення цієї дії є державною таємницею, відповідно, тільки особи, які мають допуск до державної таємниці, можуть виступати суб'єктами її проведення. Однак, на практиці до проведення негласних слідчих дій залучаються не тільки співробітники правоохоронних органів, а й інші особи, що на мою думку є порушенням чинного законодавства.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення таких дій можуть залучатися також інші особи. Користуючись цим положенням слідчі, прокурори залучають до проведення негласних слідчих (розшукових) дій «інших осіб». Законодавчо не передбачено перелік осіб, які можуть залучатися до проведення кожної негласної слідчої (розшукової) дії, але на нашу думку до них відносяться особи, які не є співробітниками оперативних підрозділів.

Відповідно до чинного законодавства, конфіденційне співробітництво, під яким слід розуміти встановлення та підтримання негласних відносин між оперативним працівником та особою, яка залучається до виконання конкретних функцій із забезпечення виконання завдань правоохоронних органів держави (ст. 275 КПК), може бути використане не тільки під час проведення оперативно-розшукової діяльності, але й в ході досудового розслідування. Вважаємо, що від того, чи ця діяльність здійснюється в ході ОРД чи кримінального процесу, її сутність не змінюється. Конфіденційне співробітництво регламентують:

а) Закони: Про «Оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний процесуальний кодекс;

б) Підзаконні нормативно-правові акти – відомчі Інструкції з грифом обмеженого доступу. Конфіденти використовуються під час НСРД у ході кримінального провадження (ст. 275), але відсутній перелік злочинів за якими можуть здійснюватися НСРД із залученням конфідентів, і в цьому є невідповідність.

Вважаємо, що Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 275) визначено дві форми використання конфіденційного співробітництва:

1. Використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій;

2. Залучення осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Використання негласного співробітництва не є негласною слідчою (розшуковою) дією, а є заходом забезпечувального характеру.